

PRIHVAT PROGNAH SLOVENSКИH SVEĆENIKA U ĐAKOVAČKOJ I SRIJEMSKOJ BISKUPIJI 1941. GODINE

Grgo GRBEŠIĆ, Đakovo

Sažetak

Na temelju izvorne arhivske građe obrađen je boravak slovenskih prognanih svećenika na području Đakovačke i Srijemske biskupije. Iz logora Št. Vid, pokraj Ljubljane, prebačena su 132 svećenika u Srijemske Karlovice. Jedna grupa od 50 svećenika biva prebačena u Đakovo i najvećim dijelom raspoređena po župama, a drugi dio je ostao u Srijemskim Karlovcima s nakanom da ih se raspoređi po napuštenim pravoslavnim manastirima. Tijekom 1941. godine njih oko 70 vratilo se u slovenski dio pod talijanskom vlašću. God. 1942. bilo ih još 23 i oko desetak raspoređenih u dva pravoslavna manastira u Srijemu. Toliko ih je otprilike dočekalo i svršetak rata.

***Ključne riječi:** Đakovačka i Srijemska biskupija, Drugi svjetski rat, Nezavisna država Hrvatska, slovenski svećenici, progonstvo, prihvati, solidarnost.*

1. Razmjestaj slovenskih svećenika po Hrvatskoj

Nakon pada monarhističke Jugoslavije, god. 1941., Slovenija je bila podijeljena između Njemačke i Italije. Južna Štajerska, Koruška – Mežiška dolina i trećina Kranjske (cijela Gorenjska i Delenjska, 15 km južno od Save) pripali su Njemačkoj, ostatak Kranjske s Ljubljanom Italiji, a Prekomurje Mađarskoj. Dok Talijani i Mađari nisu pravili Crkvi poteškoće, dotle su Nijemci odmah započeli s masovnim zatvaranjem slovenske inteligencije i svećenstva. Tako su prebacili 80 svećenika iz istočne Štajerske preko Drave u Hrvatsku te ih u noći istovarili usred polja, na cestu, bez prtljage i bez ikakvih sredstava. Nijemci ne samo da su protjerali slovenske svećenike nego su ih i progonili u Hrvatskoj. U jesen 1942. dali su u Varaždinu zatvoriti na više tjedana oko 30 svećenika. Na zahtjev

Nijemaca 7 je svećenika odvedeno u Logor u Jasenovac. Tamo su nakon nekoliko dana, 17. X. 1942., svi »umrli«.¹

Tijekom 1941. godine u Hrvatsku je bilo preseljeno 354 svećenika Mariborske biskupije i oko 150 svećenika Ljubljanske biskupije. Većina ih je bila razmještena u Zagrebačkoj nadbiskupiji. Slovenski prognani svećenik, Vinko Munda, zapisao je u spomenici daruvarske župe da je prvotni njemački plan, ubrzo napušten, bio uključiti ih u »prijelaze« pravoslavaca u Katoličku Crkvu.² Za prve prognane slovenske svećenike očinski se zauzeo nadbiskup Stepinac. U razdoblju od 19. travnja od 6. svibnja 1941. u Hrvatsku je bilo prebačeno nekoliko skupina svećenika. Njih je Stepinac razdijelio po većim župama sjeverne Hrvatske. Tamo su srdačno bili primljeni i opskrbljeni s najnužnijim za život i svećeničku službu.

Na sjednici Hrvatskih biskupa, održanoj 25. i 26. lipnja 1941., spominju se i protjerani slovenski svećenici. Biskupi nisu donijeli nikakav zaključak, nego su prepustili predsjedništvu BK da s pojedinim biskupima uredi primanje slovenskih svećenika u njihovim biskupijama.³ Predsjedništvo BK zamolilo je Biskupski ordinarijat u Đakovu, u dopisu od 5. srpnja 1941., da ga izvijesti koliki broj slovenskih svećenika može primiti. U Zagrebu je već bilo 100 svećenika, a trebalo ih je još doći 300. Zagrebačka biskupija ih je mogla primiti još 200, a 100 bi ih ostalo.⁴ Stepinac je s vlastima sve uredio glede njihovog slobodnog boravka i kretanja.

Pitanjem slovenskih svećenika bavila se Biskupska konferencija koja je održana 19.XI.1941. Biskupi su zaključili sljedeće:

»Danas se nalaze slovenski svećenici iseljenici u većem ili manjem broju na teritoriju gotovo svih hrv. Biskupija. Svi su izgubili svoju imovinu te se nalaze u velikoj bijedi i potištenosti. Molim Vas, da izdate svojim svećenicima poziv i upute da postupaju prema slovenskim svećenicima na području svojih župa na isti očinski način kao i prema svojim vlastitim župljanima. Neka se zanimaju za njihovu sudbinu, neka ih tješe u strahovitim nevoljama, što ih taru. Neka nastoje,

¹ Usp. *Spomenica daruvarske župe god. 1942.* Zapisao prognani slovenski svećenik Vinko Munda, župnik u Kamnici kraj Maribora. Objavljeno pod naslovom: Prognani slovenski svećenici u Hrvatskoj, u: *Kana* 3 (1983), br. 14, str. 10-13.

² Jedan je svećenik otišao u Sarajevsku nadbiskupiju, 3 u Senjsku, 2 u Banjalučku, 1 u Šibensku, a 15 za duhovnu brigu za Slovence u Srbiju. Usp. *Ondje*, str. 10-11. O pitanju »prijelaza« vidi: G. GRBEŠIĆ, *La questione dei »passaggi« dalla Chiesa Ortodossa Serba alla Chiesa Cattolica nella diocesi Đakovo e Srijem dal 1941 al 1945.* Dissertatio ad Doctoratum, PUG, Romae, 1999.

³ Usp. Arhiv Hrvatske biskupske konferencije (dalje AHBK), *Zapisnik sjednice hrvatskih biskupa održane 25. i 26. lipnja 1941. u Zagrebu*, br. 451/1941.

⁴ Usp. Arhiv Đakovačke biskupije (dalje ADB), *Dopis Predsjedništva Biskupske konferencije Biskupkom ordinarijatu u Đakovo u kojem se traži izvještaj o primanju slovenskih svećenika*, Zagreb, 5.VII.1941., br. 1867/1941.

da dođu do prehrane, odjeće i zarade; neka zainteresiraju za njihove potrebe mjesne dobrotvorne institucije, neka im budu u svemu kao alter Christus...»⁵

U Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji već je bilo primljeno 9 proglatih svećenika. Iako su sve župe bile popunjene, biskup Akšamović je izrazio spremnost primiti još svećenika.

»Naše su župe sve popunjene, dapače i važnija kapelanska mjesta. Nu ipak obzirom na teški udarac koji je zatekao svećenstvo nama toliko bliske narodnosti Slovenaca rado ću primiti mogući broj svećenika samo ako znadu hrvatski ili su u mogućnosti da hrvatski nauče kroz jedan mjesec dana.«⁶

Biskup je odobrio prihvat još 15 svećenika. U okružnici Biskupskog ordinarijata u Đakovu, pisanoj u obliku letka, spominje se sporazum između vlade NDH i nadbiskupa Stepinca o primanju slovenskih svećenika i redovnika. Odredbom Državnog ureda za ponovu naroda, za Đakovo je određeno 50 svećenika. Biskup Akšamović određuje da se svećenici razdijele na pojedine župe kao kapelani ili kao gosti radi stanovanja i prehrane do daljnje odredbe.⁷ Pojedini župni uredi su velikodušno primili gosta svećenika.⁸ Drugi su sami tražili od Biskupskog ordinarijata da im se dodijeli pojedini svećenik koga su poznavali.⁹ Nekim župnicima je bio problem stambeni prostor,¹⁰ nekima teška materijalna situacija i nestašica.¹¹ Otežavajuća okolnost je bila ta što su sa svećenicima došle njihove majke, sestre ili domaćice.¹²

Osim slovenskih svećenika u Hrvatsku je došlo i oko 8 000 slovenskih civila. Oni su boravili u većim ili manjim skupinama na području hrvatskih biskupija i živjeli u veoma teškim higijenskim i socijalnim uvjetima. Na sjednici Biskupske konferencije zaključeno je da se posebnom predstavkom zamoli Poglavnika:

- a. Da upozori Kotarske oblasti o vođenju evidenciju i poboljšaju položaj Slovenaca.
- b. Da se dopusti svećenicima iz Odbora za slovenske iseljenike da smiju pohađati slovenske iseljenike.¹³

⁵ AHBK, *Zaključci Biskupske konferencije o bijednom stanju slovenskih svećenika*, Zagreb, 19.XI. 1941.

⁶ ADB, *Odgovor Biskupskog Ordinarijata na zamolbu Predsjedništva Biskupske konferencije o primitku svećenika, izbjeglica iz Slovenije*, Đakovo, 7.VII.1941, br. 1867/1941.

⁷ Usp. ADB, *Okružnicu Biskupskog Ordinarijata u Đakovu o primanja slovenskih svećenika*, Đakovo, bez datuma, br. 1946/1941.

⁸ Usp. ADB, *Dopis župnog ureda iz Jarmine, Jarmina* (br. 213), 14. VII. 1941, br. 1946/1941.

⁹ Usp. ADB, *Dopis župnog ureda iz Šljivoševaca, Šljivoševci* (br. 257), 16. VII. 1941, br. 1946/1941.

¹⁰ Usp. ADB, *Dopis župnog ureda iz Tordinaca, Tordinci* (br. 128), 15. VII. 1941, br. 1946/1941.

¹¹ Usp. ADB, *Dopis župnog ureda iz Berka, Berak* (br. 115/1941), 14. VII. 1941, br. 1946/1941. Dopis sličnog sadržaja poslao je i župni ured iz Privlake.

¹² One su trebale biti kuharice svećenicima raspoređenim u 13 pravoslavnih manastira u Srijemu. Usp. ADB, *Razmještaj slovenskih svećenika po pravoslavnim manastirima na temelju izvještaj biskupovog tajnika Šverera*, S. Karlovci, 5. VIII. 1941, br. 2622/1941.

¹³ Usp. AHBK, *Zapisnik s plenarne sjednice Hrvatskog episkopata održane od 17. do 19.XI.1941*, br. 187/1941.

2. Dolazak slovenskih svećenika u Srijemske Karlovcce

Iz logora Št. Vid prebačena su 132 slovenska svećenika u Srijemske Karlovcce.¹⁴ Od toga broja u Đakovo je stiglo njih 50, a ostali su ostali u Karlovcima. Svećenici koji su stigli u Đakovo trebali su biti imenovani za kapelane ili su trebali biti svećenici gosti dodijeljeni pojedinim župnicima dok se ne nađe drugo rješenje.¹⁵ Svi svećenici koji su stigli u Đakovo smješteni su u Bogoslovno sjemenište. O ostalim svećenicima u Karlovcima biskup je zatražio od tamošnjeg župnika podatke i dao mu naputak da im se posveti pažnja.¹⁶ Prema biskupovim informacijama tamo su se nalazili sve stari svećenici koji se nisu mogu uključiti u pastoralnu službu. Biskup je predložio da ih se sve smjesti na jedno mjesto. Antun Vrančić, kapelan u Srijemskim Kalovcima, izvijestio je Biskupski ordinarijat o 74 slovenska svećenika nastanjena u bivšoj pravoslavnoj bogosloviji.¹⁷ Stambene prilike i prehrana su bili prilično dobri. Triput dnevno dobijaju hranu. Kapelanu nije bilo poznato da se koji potužio na nešto. Jedino kukuruzni kruh smeta onima koji boluju na želucu. Brigu oko njih vodi Povjerenik. Svećenici slave misu u župnoj crkvi i kapeli Gospe od mira. Zbog pomanjkanja oltara teško svi stignu na red. Mole da im se pošalje intencija. Kapelan ne zna koliko će se zadržati Srijemskim Karlovcima. Neki od njih su se željeli vratiti u svoje rodne krajeve koji su sada pod Italijom.¹⁸

»Odbor izagnanih slovenskih duhovnikov« je tražio susret s đakovačkim biskupom kako bi mu iznijeli svoje poteškoće, pojasnili svoj položaj i iznijeli želje.¹⁹ Biskupski ordinarijat je izabrao svećenika Ivana Bertija, arhidakona u Indiji i župnika Ivana Šalovca kao delegate Biskupskog ordinarijata da ustanove pojedinosti i donesu konkretne prijedloge. Isto tako je dana 29. srpnja biskup Akšamović imenovao svoga tajnika, Rudolfa Šverera, da u Srijemskim Karlovcima uredi duhovni život slovenskih svećenika. U dekretu je zapisano:

¹⁴ Usp. *Spomenica daruvarske župe god. 1942.* Zapisao Vinko Munda, župnik u Kamnici kraj Maribora. Objavljeno pod naslovom: *Prognani slovenski svećenici u Hrvatskoj*, u: *Kana* 3 (1983), br. 14, str.10-12.

¹⁵ Usp. ADB, *Dopis biskupa Akšamovića nadbiskupu Stepincu o slovenskim svećenicima u Srijemskim Karlovcima*, Đakovo, 14. VII. 1941, br. 1946/1941.

¹⁶ Biskupski ordinarijat je tražio od župnog ureda da načini iskaz u kojem će se unijeti sljedeći podaci: ime i prezime, mjesto posljednje službe, godina mjesec i dan rođenja, mjesto rođenja, godina dan i mjesec svećeničkog ređenja, kojim jezicima perfektno govore i pišu, opaska: želje, zdravstveno stanje. Tažili su se i podaci o smještaju i prehrani, o služenju svetih misa, intencijama. Usp. ADB, *Biskupski Ordinarijat traži izvještaj od župnog ureda iz S. Karlovaca o slovenskim svećenicima*, Đakovo, 14. VII. 1941, br. 1946/1941.

¹⁷ U izvještaju povjerenika Vjekoslava Barlekovića govori se o četiri internata u Srijemskim Karlovcima. U internatu, vlasništvu Patrijaršije, bila je smještena Pravoslavna bogoslovija. Odlaskom bogoslova internat je ostao prazan pa su u njega smjestili slovenske svećenike. Usp. ADB, *Izvještaj povjerenika Vjekoslava Barlekovića Ministarstvu nastave, odjelu za srednje škole o internatima u S. Karlovcima*, S. Karlovci, 4. VIII. 1941, br. 623/1941.

¹⁸ Usp. ADB, *Slovenski svećenici u Srijemskim Karlovcima*, Srijemski Karlovci (br. 265), 16. VII. 1941, br. 1946/1941.

¹⁹ Usp. ADB, *Dopis slovenskih svećenika biskupu Akšamoviću*, Srijemski Karlovci, 14. VII. 1941, br. 1946/1941.

»Obzirom na duhovne potrebe svećenika iseljenika iz Slovenije, da se u svećeničkom životu ne zanemare i da im se osigura akademski obrazovanim ljudima doličan život poči ćete kao delegat biskupa đakovačkoga u Srijemske Karlovce.«²⁰

Kao delegat, Šverer je trebao urediti pitanje razmjene novca, služenje misa, popisati svećenike koji žele prijeći u Sloveniju na područje pod talijanskom vlašću i smjestiti svećenike, u dogovoru s civilnim vlastima, po pravoslavnim manastirima. Po dolasku u Srijemske Karlovce Rudolf Šverer je s nadležnim vlastima uredio sljedeća pitanja:

- a. Izmjena novca. Pročelnik iseljenih svećenika je boravio u Zagrebu gdje je izmijenio njemački novac (Rentmarke). Veća svota novca je izmijenjena, a za ostatak je trebao dobiti odgovor iz Berlina kako i gdje ga izmijeniti.
- b. Intencije, podjela novca. Svaki svećenik služio je svaki drugi dan misu u župnoj crkvi (25-27), a ostalih 10 u kapeli Gospe od mira. Šverer im je predao 740 misnih intencija.
- c. Povrat svećenika u Sloveniju. Biskup Rožman im je poslao poruku da ih može primiti 50 u dio koji je pao pod Italiju. Ravnateljstvu Državnog ureda za narodnu ponovu predana je molba za odobrenje povratka 50 svećenika. Velik dio je izrazio želju za povratkom. Ostali su trebali biti razdijeljeni po pravoslavnim manastirima na Fruškoj Gori.
- d. Smještaj svećenika po manastirima na Fruškoj Gori. Briga za svećenike iseljenike, u ime Hrvatske vlade, povjerena je Andriji Ludwigu. On je bio predstojnik Poreznog ureda i vladin povjerenik za sve fruškogorske manastire. S njim je Šverer napravio plan za smještaj po manastirima. Svećenicima bi kuhale njihove majke ili sestre. Svakom manastiru je podijeljeno 100 jutara zemlje. Od dohodaka s te zemlje uzdržavali bi se slovenski svećenici. Sav je inventar ostao u manastirima jer kaluđeri nisu smjeli ništa sa sobom ponijeti.
- e. Pitanje služenja sv. misa. Svećenici su tražili uređenje kapelice u manastiru i sve što je potrebno za misu.²¹

Šverer je slovenskim svećenicima pročitao Strogo povjerljivu okružnicu Nadbiskupskog ordinarijata u Zagrebu od 27. srpnja 1941. Okružnica je poslana svim župnim uredima Zagrebačke nadbiskupije gdje se nalaze slovenski svećenici. Jedan primjerak je dostavljen i đakovačkom Biskupskom ordinarijatu

²⁰ Usp. ADB, *Delegiranje Rudolfa Šverera, biskupovog tajnika, da u S. Karlovcima uredi duhovni život slovenskih svećenika*, Đakovo, 29. VII. 1941, br. 2497/1941.

²¹ ADB, *Izveštaj biskupovog tajnika Rudolfa Šverera o slovenskim svećenicima u S. Karlovcima*, Đakovo, 3. VIII. 1941, br. 2622/1941.

uz napomenu da bi možda bilo uputno da i on izda slične upute. U okružnici, koju je potpisao generalni vikar Josip Lach, stoji da je Hrvatska vlada dobila informacije da slovenski svećenici vrše propagandu protiv hrvatske države. Nadbiskup je već bio upozorio svećenike da se čuvaju bilo kakovih političkih izjava kako ne bi završili u koncentracijskim logorima ili išli preko granice.²² Svećenici su izjavili »da oni apsolutno strogo paze na svoje vladanje i izjave i izjavljaju da od njih apsolutno nitko nije davao nikakvih izjava proti Državi Hrvatskoj.«

Popis slovenskih svećenika u Srijemskim Karlovcima²³

Prezime i ime	Datum rođenja	Godina rođenja	Biskupija	Želja	Plan razmjешtaja po fruškogorskim manastirima
1. Babnik Karel	10.XI.1909.	1934.	Ljubljanska nad.	Otišao u Zagreb	
2. Barbič Miha	4.IX.1884.	1908.	Mar.	Želi ostati	Beočin
3. Bešter Ivan	7.XII.1873.	1900.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
4. Brecljnik Alojz	13.IX.1884.	1907.	Ljub.	Želi kući	Velika Remeta
5. Čarf Miloš	29.IX.1889.	1917.	Mar.	Želi ostati	Grgetek
6. Čuk Karel	26.VI.1878.	1902.	Koper	Želi ostati	Rakovac
7. Drole Martin	10.XI.1877.	1902.	Ljub.	Želi kući	Velika Remeta
8. Drvodol Alojzij	22.VI.1899.	1925.	Mar.	Želi ostati	Beočin
9. Erjavec Janez	31.VIII.1877.	1900.	Ljub.	Želi kući	Beneševo
10. Fatur Jakob	24.VII.1882.	1907.	Ljub.	Želi kući	Velika Remeta

²² Okružnica glasi: "Hrvatska vlada dobila je podatke da svećenici Slovenci koji se sada nalaze na teritoriju Nezavisne Države Hrvatske prave propagandu protiv naše Države. Tako na pr. da češće daju izjave 'da će ovo potrajati još najdulje dva, tri mjeseca pa će propasti i opet će biti Jugoslavija'. Preuzvišeni gospodin Nadbiskup je svojevremeno stavio na srca svima da se čuvaju bilo kakovih političkih izjava, a pogotovo moraju na to paziti iz zahvalnosti prema Hrvatskoj Državi koja im je pružila gostoprimstvo. Izvolite ovo ponovno povjerljivo staviti na srce slovenskim svećenicima koje se nalaze na Vašem području. Upozorite ih da će Vlada, ako dobije opet slične izvještaje, biti prisiljena da ih sve stavi u koncentracijski logor ili prebaci preko granice, a oni koji se naročito ističu svojim izjavama mogu biti stavljeni pred prijeki sud. Jedna nesmotrena izjava može kompromitirati položaj svijetu.", ADB, *Strogo povjerljiva okružnica Nadbiskupijskog duhovnog stola o slovenskim svećenicima*, Zagreb (br.77), 27. VII. 1941, br. 2512/1941.

²³ Velik broj imena slovenskih svećenika je pohrvaćen. Tako je npr. Umjesto Franc zapisano Franjo, umjesto Jožef zapisano je Josip, umjesto Anton zapisano je Antun. Neka su prezimena krivo prepisana pa sam stoga provjerio sva imena u Šematizmu slovenske crkve. Usp. NADŠKOFIJA LJUBLJANA, *Letopis Crkve na slovenskem 2000*, Ljubljana, 2000, str. 1258-1259.

11. Filipič Janez	29.VIII.1887.	1911.	Ljub.	Želi kući	Krušedol
12. Frančič Ivan	21.VIII.1891.	1915.	Ljub.	Otišao kući	
13. Frölich Franc	19.V.1901.	1927.	Ljub.	Želi ostati	Jazak
14. Funtek Feliks	10.XI.1877.	1902.	Ljub.	Želi kući	Šišatovac
15. Golf Anton	12.X.1874.	1897.	Ljub.	Želi ostati	Hopovo
16. Golmajer Franc	4.X.1884.	1908.	Ljub.	Otišao u Zagreb k bratu	
17. Gornik Anton	23.I.1893.	1917.	Ljub.	Želi ostati	Ostaje u S. Karlovcima
18. Hafner Anton	11.I.1890.	1913.	Ljub.	Želi ostati	Mala Remeta
19. Hartman Jožef	3.III.1872.	1898.	Ljub.	Želi kući	Mala Remeta
20. Hojnik Ivan	21.III.1877.	1902.	Mar.	Želi ostati	Beočin
21. Hribar Anton	12.I.1864.		Ljub.	Želi kući	Jazak
22. Janc Peter	30.VI.1876.	1899.	Ljub.	Želi kući	Krušedol
23. Javornik Tomaž		1908.	Ljub.	Želi kući	Kuveždin
24. Kastelic Matija	31.I.1870.	1893.	Ljub.	Želi kući	Beneševo
25. Kline Jernej	31.VIII.1867.	1893.	Ljub.	Želi kući	Grgetek
26. Knific dr. Ivan	8.VII.1875.	1898.	Ljub.	Želi kući	Hopovo
27. Komljanc Anton	18.II.1884.	1909.	Ljub.	Želi ostati	Mala Remeta
28. Kopitar Andrej	2.XII.1882.	1908.	Ljub.	Želi ostati	Jazak
29. Kovačić Anton	1.II.1898.	1922.	Ljub.	Otišao kući	
30. Kramar Janez	25.X.1871.	1899.	Ljub.	Želi kući	Velika Remeta
31. Langerholz Janez	20.XII.1880.	1906.	Ljub.	Želi kući	Beočin
32. Lesar Janez	24.VII.1861.	1886.	Ljub.	Želi kući	Beneševo
33. Lovšin Franc	19.II.1890.	1913.	Ljub.	Želi kući	Kuveždin
34. Lovšin Vinko	7.I.1895.	1919.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
35. Meršolj Janez	29.XII.1868.	1892.	Ljub.	Želi kući	Krušedol
36. Mihelič Franc	8.IV.1911.	1935.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
37. Mikuž Janez	24.II.1880.	1903.	Koper	Želi ostati	Jazak
38. Oblak Valentin	12.II.1875.	1897.	Ljub.	Želi kući	Hopovo
39. Oman Anton	11.X.1891.	1915.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
40. Opeka Janez	15.IX.1880.	1906.	Ljub.	Želi kući	Grgetek
41. Pavlič Anton	20.I.1895.		Ljub.	Želi kući	Grgetek
42. Pavlin Andrej	11.X.1875.	1901.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
43. Peček Alojzij	30.V.1892.	1917.	Ljub.	Želi kući	Šišatovac
44. Petrič Gabrijel	1.XII.1889.	1913.	Ljub.	Želi kući	Velika Remeta

45. Platiša Janez	16.I.1890.	1914.	Ljub.	Želi kući	Jazak
46. Pogačnik Anton	15.VI.1899.	1923.	Ljub.	Želi kući	Beneševo
47. Poje Jožef	9.II.1889.	1913.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
48. Poljanec Ivan	13.XII.1886.	1910.	Ljub.	Želi kući	Krušedol
49. Porenta Anton	1884.	1909.	Ljub.	Otišao kući	
50. Rataj Anton	31.V.1898.	1926.	Mar.	Želi ostati	Beočin
51. Razboršek Jakob	13.VIII.1876.	1900.	Ljub.	Želi kući	Rakovac
52. Razgoršek Vinko	5.IV.1886.	1910.	Mar.	Želi ostati	Beočin
53. Rihar Janez	1.XII.1881.	1906.	Ljub.	Želi ostati	Ostaje u S. Karlovcima
54. Rihar Matej	23.IX.1866.	1892.	Ljub.	Želi kući	Grgetek
55. Selan Matija	11.VIII.1883.	1906.	Ljub.	Želi kući	Grgetek
56. Serajnik Ivan	20.V.1877.	1901.	Mar.	Želi ostati	Beočin
57. Sitar Valentin	29.VIII.1878.	1902.	Ljub.	Želi kući	Rakovac
58. Stanonik Anton	30.V.1896.	1922.	Ljub.	Želi kući	
59. Stupica Jožef	2.IV.1889.	1914.	Ljub.	Želi kući	Grgetek
60. Supin Karel	19.I.1884.	1907.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
61. Šavli Andrej	14.VI.1894.	1918.	Ljub.	Otišao u Zagreb k stricu	
62. Širaj Andrej	30.XI.1873.	1896.	Ljub.	Želi kući	Krušedol
63. Špendal Ivan	9.X.1899.	1923.	Ljub.	Želi kući	Ravanica
64. Šuštaršič Franc	7.II.1889.	1912.	Ljub.	Otišao kući	
65. Vilfan Janez		1917.	Ljub.	Želi ostati	Grgetek
66. Vogrinec Anton	4.VI.1873.	1896.	Mar.	Želi ostati	Beočin
67. Vondrašek Vaclav	13.IX.1865.	1890.	Ljub.	Želi kući	Mala Remeta
68. Zabukovec Janez	14.V.1868.	1891.	Ljub.	Želi kući	Beneševo
69. Žbontar Matej		1908.	Ljub.	Želi kući	Velika Remeta
70. Železny Alojzij	16.IV.1867.	1889.	Ljub.	Želi kući	Krušedol
71. Žužek Jožef	25.I.1893.	1916.	Ljub.	Otišao u Glinu	
72. Čadež Viktor	19.XII.1885.	1908.	Ljub.	Želi u Beograd na njemačku župu	Rakovac
73. Markič Jožef	25.III.1885.	1912.	Ljub.	Želi kući	Šišatovac
74. Ogrizek Jakob	26.IV.1874.	1900.	Koper	Želi kući	Beneševo

Od 74 slovenska svećenika, njih je 49 izrazilo želju da idu kući, 8 ih je već bilo otišlo kući, a 17 ih je izrazilo želju ostati u Srijemskim Karlovcima. Biskupski ordinarijat je bio obaviješten u kolovozu 1941. da ih se 50 vraća kući na područje pod talijanskom okupacijom, a 24 da ostaju.²⁴ Među slovenskim svećenicima se bila pronijela i vijest o njihovom preseljenju u Bosnu u neki logor. Oni su stoga molili Biskupski ordinarijat da se zauzme za njih. Župnik Ivan Bertij je čuo od kotarskog predstojnika da o prebacivanju u Bosnu nema nikakvih planova. Kotarski je predstojnik imao ministarsko naređenje da svećenike razmjesti po fruškogorskim manastirima. Ti su manastiri na Fruškoj Gori proglašeni državnim dobrom Nezavisne Države Hrvatske. Svaki je manastir trebao biti priveden pojedinoj svrsi i u njima su trebali biti razmješteni slovenski svećenici.²⁵

Planirano je da slovenski svećenici budu razmješteni u 13 manastira. Iz dopisa je vidljivo da su bili razmješteni u samo dva manastira. U jednome dopisu od 14. kolovoza 1941. četvorica slovenskih svećenika smještenih u Male Remete obraćaju se Biskupskom ordinarijatu da im omogući slaviti misiti. U manastiru nemaju kapelu, misno ruho, a ne znaju smiju li blagosloviti koju sobu za tu svrhu. Najbliža katolička crkva nalazi se u Vrdniku, udaljenom 8 km od manastira.²⁶

Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja je 6.V.1942. tražilo je od Biskupskog ordinarijata u Đakovu dostavu popisa slovenskih svećenika. Biskupski ordinarijat je dostavio popis 23 svećenika. U istom dopisu spominje se i nekolicina slovenskih svećenika u jednom od srijemskih pravoslavnih manastira. O njima Ordinarijat nema nikakvih podataka budući da su tamo smješteni izravno preko državnih vlasti.²⁷

3. Političke izjave slovenskih svećenika

Neki slovenski svećenici su bili optuženi za »antihrvatsko raspoloženje«, »neprijateljsko držanje prema hrvatskoj zemlji«, »grube izjave protiv Hrvata«, »omalovažavanje rodoljubnih osjećaja prema hrvatskoj domovini«,

²⁴ Usp. ADB, *Dopis Biskupa Akšamovića Državnom ravnateljstvu za ponovu*, Đakovo, 4. VIII. 1941, br. 2623/1941. Neki slovenski svećenici su teško podnosili ravničarsku klimu pa su zbog nje bili i bolesni. Na posljertku su se morali preseliti. Usp. ADB, *Odlazak kapelana iz Andrijevac*, Andrijevci (br. 398), 9. IX. 1941, br. 1946/1941.

²⁵ Usp. ADB, *Razmještaj slovenskih svećenika po pravoslavnim manastirima na temelju izvještaj biskupovog tajnika Šverera*, S.Karlovcima, 5. VIII. 1941, br. 2622/1941.

²⁶ Usp. ADB, *Dopis slovenskih svećenika iz manastira Male Remete*, Mala Remeta, 14. VIII. 1941, br. 2792/1941. Slične poteškoće imali su i sedmorica svećenika u manastiru Grgetek.

²⁷ Usp. ADB, *Popis slovenskih svećenika na području Đakovačke i Srijemske biskupije*, Đakovo, 7. V. 1942, br. 2394/1942. Popis svećenika je poslan Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja, Odjel za bogoštovlje, kao odgovor na njihov brzojav od 6. V. 1942. pod br. 443-B-1942.

»izbjegavanje Hrvata u sjemenišnom vrtu i šetnji«. Optužbe su se odnosile na svećenike koji su boravili u Đakovu. Od svećenika koji su bili raspoređeni po župama jedino je bio optužen Janez Javornik.

Prognani svećenik, Vinko Munda, zabilježio je događaj njihova dolaska u Hrvatsku. Kada je vlak pun slovenskih svećenika došao na zagrebački kolodvor, dočekali su ih domobrani »natuknutim bajunetima«. »Čini se da se mnogi slovenski svećenici dojmaju, koji je na njih napravio taj prvi prijem u NDH, još i nakon više godina nisu mogli otresti.«²⁸ Neki Slovenci su i sami prošli kroz logore. Vlastito iskustvo, promatranje tuđih ratnih strahota oblikovalo je političke stavove koji su dovodili do nesporazuma i zategnutih odnosa između njih, predstavnika hrvatske države, a i hrvatskih svećenika.

Za cjelovitiju prosudbu spomenutih političkih izjava potrebno je razumjeti duh koji je vladao u Hrvatskoj nakon proglašenja nezavisnosti. U Hrvatskoj je vladalo opće oduševljenje. U takvoj atmosferi izjava »da Poglavniku treba glavu odsjeći« doista je vrijeđala hrvatske nacionalne osjećaje. No, nisu sve izjave i postupci bili izraz neprijateljstva, iako su tako okarakterizirani. Slučaj nepodizanja ruku slovenskih svećenika za vrijeme pjevanja hrvatske himne to nam najbolje i potvrđuje. Na svečanoj akademiji Papinog dana 14. svibnja 1942. slovenski svećenici nisu za vrijeme pjevanja himne »Lijepa naša Domovino« podigli ruke. Taj slučaj biskup Akšamović je nazvao »demonstrativnim ispadom«. ²⁹ Nije li od slovenskih svećenika traženo ipak previše?

Trojicu svećenika, Franca Govekara, Josipa Kranjca i Antona Zalokara, biskup je Akšamović zbog »važnih razloga« iselio iz sjemeništa. Akšamović je reagirao na dopis dr. Ilije Živkovića. Živković je zapisao:

»U ime našeg sjemeništa, njegova ugleda, mirnoga razvoja, u ime nacionalne sviešti i ponosa njegovih članova zahtievam, da se čim prije iz njega uklone gg. Dr. Žagar, Kranjc, Govekar i Zalokar i u buduće im se onemoguću svaki pristup u kuću.«³⁰

Živković piše da su oni kompromitirali ugled sjemeništa. Jedan je imao problema s alkoholom. Žagar i Kranjc često su posjećivali gostionice i točionice. Oni su po Živkoviću premalo poštivali gostoprinstvo hrvatske vlasti, družili se sa sumnjivim tipovima te svojim izjavama vrijeđali nacionalne osjećaje.

²⁸ Usp. *Spomenica daruvarske župe god. 1942.* Zapisao prognani slovenski svećenik Vinko Munda, župnik u Kamnici kraj Maribora. Objavljeno pod naslovom: Prognani slovenski svećenici u Hrvatskoj, u: *Kana* 3 (1983), br. 14, str. 10.

²⁹ Usp. ADB, *Opomena biskupa Akšamovića*, Đakovo, 15. V. 1942, br. 2480/1942.

³⁰ ADB, *Odluka o premještanju trojice slovenskih svećenika iz sjemeništa u zgradu u Preradovićevoj 15*, Đakovo, 20. III. 1943, br. 2731/1943.

Slovenskim je svećenicima odmah po dolasku bili bila pročitana strogo povjerljiva okružnica Nabiskupskog duhovnog stola iz Zagreba. U okružnici se upozoravaju da se klonu političkih izjava zbog kojih mogu završiti u logorima i da pokažu zahvalnost prema hrvatskoj državi koja ih je primila. Župnik iz Sotina je pristao na dolazak slovenskog svećenika, ali je već unaprijed upozorio da se gosta upozori da se čuva bilo kakvih političkih izjava.³¹

Godine 1942. provedena je i istraga slovenskih svećenika u Đakovu. Tada su kod njih pronađeni antidržavni leci i izvještaji. Zbog biskupova zauzimanja tada ta istraga nije prošla pogubno za njih. Svećenik Kranjc je izjavio pred naučnikom sjemenišnog krojača »da treba Poglavniku i Führeru glavu odsjeći, da je za partizanski napad kriv Hitler«. Pred civilnim vlastima biskup Akšamović je branio slovenske svećenike. Redarstveni upravitelj iz Vukovara, dr. Gjiković, pisao je Biskupskom ordinarijatu da slovenski svećenici ne samo u privatnom životu nego i kod javnih nastupa zauzimaju neprijateljsko držanje prema državnom poretku.

»Kako pak ova oblast ne bi nikako željela da do uredovanja organa redarstvenih oblasti dođe s razloga, jer se radi o katoličkim svećenicima, umoljava se prečasnii naslov, da sa svoje strane poduzme potrebne mjere, kako bi se katolički svećenici, Slovenci, uputili, da se okane u javnom i u privatnom životu neprijateljskog držanja prema ovoj hrvatskoj zemlji, te da cieniēci visoko gostoprimstvo koje im je ukazano i od hrvatskih crkvenih državnih vlasti, okanivši se svakog političkog djelovanja.«³²

Gjiković dalje piše da državne vlasti paze na svako protudržavno djelovanje te će, na žalost, biti prisiljeni djelovati pa makar se radilo i o katoličkim svećenicima. Na te optužbe biskup Akšamović je odgovorio da su svi slovenski svećenici primljeni u sporazumu s Ministarstvom pravosuđa i bogoštovlja. Oni su dobili pojedinačno i skupno upute kako se imaju ponašati. »Prema danim smjernicama Slovenci su se dosada izpravno vladali.«³³ S terena su dolazile pohvale obzirom na njihov rad i držanje. Komletinački župnik je zapisao o svom kapelanu Tomanu da je u svakom pogledu uzoran. Po njegovu sudu, on se najbolje snašao od svih slovenskih svećenika. »Voli naš svijet i rado se s njim druži, a hrvatski jezik

³¹ »Ujedno molim da se opozori dotičnog gospodina, da se u mojoj župi čuva svake izjave, a pogotovo kritike o razvoju događaja u svijetu i kod nas. U župi su u velikoj većini Nijemci članovi Bunda, a manjina hrvatska podijeljena na Mačekovce i Ustaše, pa bi svaka netaktičnost izazvala reakciju i župljana i oblasti.«, ADB, *Dopis župnog ureda Sotin*, Sotin, 15. VII. 1941, br. 1946/1941.

³² ADB, *Upozorenje redarstvenog upravitelja iz Vukovara Gjikovića Biskupskom Ordinarijatu na političke izjave slovenskih svećenika*, Vukovar (br. 104), 7. I. 1943, br. 177/1943.

³³ ADB, *Odgovor Biskupskog ordinarijata Župskoj redarstvenoj oblasti u Vukovaru u vezi optužbe protiv slovenskih svećenika*, Đakovo, 16. I. 1943, br. 177/1943.

perfektno pozna.«³⁴ O Štarmanu Francu piše župnik iz Trnjana da je sposoban, radin i da se dobro slažu.³⁵ Franc Blažić je propovijedao na hrvatskom jeziku. Želio je samostalno preuzeti župu.³⁶ Josipu Močniku, upravitelju župe u Slobodnici, Biskupski ordinarijat je izrekao pohvalu i priznanje za njegov savjesni rad na duhovnoj i materijalnoj obnovi župe.³⁷

Jedino je bio optužen Janez Javornik koji je bio raspoređen u Markušici. Istraga je pokazala da je optužba protiv njega bila neutemeljena.

»Ovaj slučaj neka nam bude dokazom, da se protiv svećenika Slovenaca često iznose neopravdane optužbe, pa se umoljava Ugledna Župska redarstvena oblast, da ne poklanja vjere svakoj optužbi, dok se ne provjeri opravdanost optužbe.«³⁸

Biskupski ordinarijat smatra da je potrebno svakog optuženog preslušati, a zapisnik s imenom poslati Biskupskom ordinarijatu. Na području velike župe Vuka boravilo je osam slovenskih svećenika. Protiv njih dekani do sada nisu poslali ni jednu optužbu. Svećenici Franc Govekar, Anton Zalokar i Josip Krajnc su 26.I.1944. otpušteni iz Đakovačke biskupije. O njima je je biskup Akšamović zapisao:

»Uza sve moje opomene, da budu razboriti u svojem vladanju i u svojim prigodnim izjavama, oni su dozvoljavali takove grube izjave protiv Hrvata, da ih više nitko ne može, da podnaša u Đakovu. Budući da su sva trojica za dušobrižničku službu nesposobni, ja ih iz Đakova ne mogu premjestiti. Stoga moraju bezuvjetno poći natrag u Sloveniju, ako je moguće ili pak, da im se negdje u samostanu osigura prehrana.«³⁹

Spomenuti nesporazumi nisu umanjili duh solidarnosti prema slovenskim svećenicima. Na području Đakovačke i Srijemske biskupije nisam naišao ni na jedan slučaj da su slovenski svećenici za svoje izjave snosili odgovornost pred civilnim vlastima. Civilne su vlasti u tom pogledu dosta obazrivo postupale. Energični stav biskupa Akšamovića prema trojici svećenika u Đakovu nije bio potaknut samo njihovim političkim izjavama nego i ljudskim slabostima koje su narušavale sjemenišnu disciplinu.

³⁴ ADB, *Dopis župniku ureda iz Komletinaca Biskupskom ordinarijatu u Đakovu*, Komletinci (br. 150), 11. XII. 1941, br. 5445/1941.

³⁵ Usp. ADB, *Obustava premještanja Štarman Franca iz Trnjana u Gibarac*, Đakovo, 29. VII. 1941, br. 1947/1941.

³⁶ Usp. ADB, *Franc Blažić na prehrani u Hrtkovcima želi samostalno preuzeti župu*, Hrtkovci, 19. IX. 1941, br. 458/1941.

³⁷ Usp. ADB, *Dopis Biskupskog Ordinarijata upravitelju župe u Slobodnici Josipu Močniku prije odlaska u Sloveniju*, Đakovo, 10. XII. 1945, br. 2060/1945.

³⁸ ADB, *Odgovor Biskupskog Ordinarijata Župskoj redarstvenoj oblasti u Vukovaru u vezi optužbe protiv slovenskih svećenika*, Đakovo, 16. I. 1943, br. 177/1943.

³⁹ ADB, *Biskup Akšamović traži od Franca Cukale u Zagrebu da se iz Đakova uklone Slovenski svećenici*, Đakovo, 11. I. 1944, br. 107/1944.

4. Popis slovenskih svećenika raspoređenih u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji

Ime i prezime	Godina rođenja	Godina ređenja	Mjesto službe	Želja	Dekret u Đakovačkoj biskupiji od 15. VII. 1941.	Popis slovenskih svećenika 7. V. 1942. ⁴⁰	Popis slovenskih svećenika 3. III. 1944. ⁴¹
1. Alt Ivan	31. V. 1880.	1904.	Mariborska bisk. Župnik u Ptuju		Dekret: 3. IX. 1941. Punitovci	Kapelan Levanjska Varoš	Uprav. Župe Strošinci
2. Atelšek Ivan							Zamjenik župnika Zemun III
3. Bertoncej Valentin	1. II. 1895.	1918.	Ljubljanska nadb. Župnik u Železniki	Đakovačka biskupija	Cerna		
4. Blaj Franc	10. V. 1909.	1933.	Ljubljanska nadb.	Ljubljanska biskupija	Čerević		
5. Blažič Franc	27. IX. 1897.	1920.	Ljubljanska nadb. Župnik u Štangi kod Litije	Orguljaš u Đakovačkoj biskupiji	Hrtkovci. Stigao na župu 17. VII.	Upravitelj župe Odvorci	Upravitelj župe Odvorci
6. Boštele Anton	30. VII. 1901.	1926.	Mariborska bisk. Kapelan u Mežici	Đakovačka biskupija	Dalj	Kapelan Bošnjaci	Kapelan Bošnjaci
7. Bukovac Janez	9. XI. 1914.	1938.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Predoslju kod Kranja	Slovenija ili Zagrebačka ili Đakovačka biskupija	Bisk. Ord. je dao dopuštenje za prelazak u Brod na Kupu		
8. Cuderman Kristijan	24. XII. 1896.	1921.	Ljubljanska nadb. Župnik u Rateču-Planici	Vratiti se u Sloveniju	Aljmaš		
9. Cvelbar Jože	8. XII. 1908.	1932.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Cerkljah kod Kranja	Đakovačka biskupija	Radikovci		
10. Čampa Franc	10. IV. 1909.	1932.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Mengešu		Otok		

⁴⁰ Usp. ADB, *Popis slovenskih svećenika na području Đakovačke i Srijemske biskupije*, Đakovo, 7. V. 1942, br. 2394/1942. Popis svećenika je poslan Ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja, Odjel za bogoštovlje, kao odgovor na njihov brzojav od 6. V. 1942. pod br. 443-B-1942.

⁴¹ Usp. ADB, *Biskupski Ordinarijat na traženje kotarske oblasti iz Đakova šalje popis svih slovenskih svećenika*, Đakovo, 3. III. 1944, br. 534/1944.

11. Černilec Jože	13.V. 1890.	1913.	Ljubljanska nadb. Župnik u Cerklju na Gorenjskem		Gradište		
12. Dobovšek Franc	13.XI. 1910.	1936.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Koroški Beli	Ljubljanska biskupija	Irig Dekret 16.XII. 1941.: Kapelan u Sarvašu	Kapelan Valpovo	Kapelan Valpovo
13. Dodič Anton	15.IX. 1905.	1929.	Ljubljanska nadb. Župnik u Koprivniku na Bohinju	Ljub. bisk. ili ostati u Đakovačkoj biskupiji			
14. Gostiša Vinko	21.I. 1894.	1917.	Žup. u Jezerskom	Ljublj. bisk. ili služiti u blizini Novske	Putinci, Otišao u Zagreb nakon nekoliko dana		
15. Govekar Franc	15.IV. 1883.	1906.	Ljubljanska nadb. Župnik u Homcu	Ljub. bisk. ili ostati u Đak. bisk.		Bolestan u Sjemeništu	Duhovnik Đakovo
16. Govekar Leopold	17.XI. 1894.	1918.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Jesenicama	Ljub. bisk. ili ostati u Đak. bisk.		Kapelan, Gorjani	Kapelan, Hrtkovci
17. Hafner Janez	14.VI. 1905.	1929.	Ljubljanska nadb. Župnik u Vranjoj Peći		Ivankovo		
18. Hiti Franc	23.III. 1889.	1912.	Ljubljanska nadb. Župnik u Selcih nad Škofjom Lokom	Đakovačka biskupija	Babina Greda		
19. Höningmann Franjo	11.X. 1887.	1913.	Župnik u Bukovščini	Đakovačka biskupija			
20. Hostnik Jože	18.X. 1891.	1917.	Ljubljanska nadb. Kapelan	Ljubljanska ili Đakovačka biskupija			
21. Javornik Janez	30.XII. 1916.	1938.	Ljubljanska nadb. Kapelan	Ljubljanska ili Đakovačka biskupija	Tordinci	Upravitelj župne ispostave Markušica	
22. Jeglič Franc	20.X. 1909.	1933.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Št. Vidu kod Ljubljane	Đakovačka biskupija	Harkanovci	Upravitelj župe Gunja	Uprav. Župe Gunja
23. Jelen Martin	2.XI. 1912.	1938.	Kapelan u Prevalji	Đakovačka biskupija	Sot	Kapelan, Velika Kopenica	Kapelan, Osijek I

24. Klemenčić Jožef	18.IX. 1892.	1916.	Ljubljanska nadb. Upravitelj župe Leše, kotar Radovljica	Želi kući	Gorjani	Bolestan u sjemeništu Đakovo	
25. Klopčič Franc	15.XII. 1903.	1928.	Župnik na Plošniku pri Litiji	Đakovačka biskupija	Sotin		Uprav. Župe Tompojevci
26. Kofalt Jože	20.IV. 1909.	1934.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Leskovcu kod Krškog	Vratiti se u Sloveniju	Andrijevci		
27. Krajnc Jožef						Duhovnik Sanatorija u Kamenici	Arhivar, Đakovo
28. Krof Matej	9.IX. 1916.	1941.	Mariborska bisk. Kapelan u Mežici	Đakovačka biskupija	Šljivoševci	Kapelan, Nijemci	Kapelan, Nijemci
29. Kržišnik Pavel	18.X.1 910.	1935.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Selcih kod Škofje Loke	Đakovačka biskupija	Brodanci	Kapelan, Drenje	Kapelan, Drenje
30. Kunstelj Jože	1.III. 1909.	1933.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Radovljici	Đakovačka biskupija	Sarvaš		
31. Kupljenik Franc	26.X. 1914.	1938.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Moravčah kod Domžalaha	Ljubljanska ili Đakovačka biskupija	Tovarnik		
32. Lužević Jože	10.III. 1902.	1927.	Mariborska bisk. Svećenik u Št. Janžu kod Dravograda	Đakovačka biskupija	Nuštar	Kapelan, Nuštar	Kapelan, Nuštar
33. Malovrh Franc	21.IV. 1912.	1936.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Moravčah kod Domžalaha	Ljubljanska ili Đakovačka biskupija	Punitovci		
34. Močilnik Matej	20.IX. 1897.	1931.	Mariborska bisk. Župnik u Prevalju	Đakovačka biskupija	Retkovci, stigao na župu 17.VII.	Kapelan, Semeljci	Kapelan, Semeljci
35. Močnik Jože	27.XII. 1912.	1937.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Gorju kod Bleda	Đakovačka biskupija	Podravski Podgajci	Upravitelj župe Slobodnica	Upravitelj župe Slobodnica

36. Pečnik Ivan	3.V. 1900.	1925.	Župnik u Žiri	Đakovačka ili Zagrebačka biskupija	Jarmina		
37. Pipp Viljem	30.V. 1905.	1930.	Ljubljanska nadb. Župnik u Lučinah nad Škof. Lokom	Ljubljanska ili Đakovačka biskupija	Semeljci		
38. Pogorelc Jožef	2.VIII. 1908.	1937.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Jesenicama	Đakovačka ili Zagrebačka biskupija	Đakovo	Kapelan, Dalj	Kapelan, Dalj
39. Robič dr. Pavel	18.I. 1908.	1934.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Šmartinu kod Kranja	Zagreb	Đakovo: treći kapelan u stolnoj crkvi		
40. Stolbičar Kristijan							Kapelan Štjivoševci
41. Štarman Franc	28.VIII. 1908.	1932.	Kapelan u Šmartnem kod Litije	Đakovačka biskupija	Trnjani Od 25.VII. 1941. u Gibarcu. Od 29.VII. 1941. opet u Trnjanima	Kapelan, Trnjani	Kapelan, Hrvatska Mitrovica
42. Šinkovec Stanislav	12.IX. 1901.	1924.	Ljubljanska nadb. Župnik u Dolu kod Litije	Slovenija ili Đakovačka biskupija	Lovas, otputovao u Ljubljanu 2.VIII.1941.		
43. Šoukal Franc	13.XII. 1909.	1936.	Ljubljanska nadb. Kapelan na Bledu	Ljubljana	Vrbica		
44. Toman Valentin	13.II. 1913.	1936.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Kranjskoj Gori	Đakovo	Komletinci	Kapelan Otok	
45. Trontelj Alojzije	17.IV. 1907.	1933.	Ljubljanska nadb. redovnik lazarista		Gibarac	Dekret 24.VII., Premješten je u Zemun III	
46. Vavpetič Franc	29.III. 1891.	1914.	Ljubljanska nadb. Župnik u Senčurju kod Kranja	Zagrebačka ili Đakovačka biskupija ili civilna služba u Hrvatskoj	Čalma		

47. Veider Ivan	28.V. 1896.	1921.	Ljubljanska nad. Župnik- exposit u Št. Vidu kod Lukovice	Ljubljana	Marijanci		
48. Šegula Franc						Kapelan, Sarvaš	Kapelan, Indija
49. Šparhakek Karel	22.X. 1893.	1916.	Ljubljanska nad. Župnik u Lomu iznad Tržiča	Vratiti se u Ljubljanu	Donji Miholjac		
50. Tavčar Tomaž			Družba lazarista		Dekretom od 24. VII. premješten iz Osijeka I u Zemun I		
51. Toman Valentin							Kapelan, Drenovci
52. Vidmar Anton	11.VI. 1913.	1938.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Kamniku	Vratiti se k rodbini u Gumberg	Strizivojna		
53. Vovk Joža	17.II. 1911.	1936.	Ljubljanska nadb. Kapelan u Kranju	Posvetiti se iseljeničkom radu među Slovencima u Srbiji ili vratiti se u Ljubljansku biskupiju			
54. Vrhovšek Simon	21.X. 1911.	1938.	Mariborska bisk. Upravitelj župe na Ojstrici nad Dravogradom	Đakovo	Novi Slankamen		
55. Zabret Franc	15.IX. 1885.	1909.	Ljubljanska nadb. Župnik na Bledu	Ići u Zagreb ili negdje u službu blizu Slovenije			
56. Zalokar Anton	27.XII. 1889.	1914.	Ljubljanska nadb. Župnik u mirovini	Vratiti se u Mengeš k rodbini ili preuzeti kakvu službu u Đakovu		Bolestan u sjemeništu Đakovo	Bolestan Đakovo
57. Žagar dr. Ivan						Kapelan, Sotin	Upravitelj župe Trnjani
58. Žgajnar Ignacij	1.II. 1889.	1913.	Ljubljanska nadb. Župnik u Svetoj Gori	Vratiti se u Ljubljansku provinciju	Garčin		

5. Materijalna briga za slovenske svećenike

U mjesecu srpnju 1941. u đakovačkom sjemeništu bila su privremeno smještena 52 slovenska svećenika. Od toga broja, u sjemeništu je ostalo njih 10, a ostali su bili raspoređeni po župama. Dobili su devet soba s dvorišne strane. Određena im je mala blagovaonica. Izlaz u vrt im je slobodan cijeli dan, kao i izlaz u grad. Prije izlaska u grad trebali su samo napisati gdje su, da se zna gdje borave i kako dugo.⁴² Budući da su se bogoslovi trebali vratiti s praznika 1. listopada, sobe je bilo potrebno isprazniti. Akšamović je predložio Državnom ravnateljstvu za ponovu da osmoricu smjeste u napuštene pravoslavne manastire u Srijemu, a dvojica bi ostala u Đakovu.⁴³ Do sredine rujna ostala su trideset i trojica, a ostali su se vratili u Sloveniju. U istome mjesecu trebalo je doći još 8 drugih svećenika. Za sve njih, dakle 41, Biskupski je ordinarijat tražio subvenciju od Državnog ravnateljstva za ponovu. Po osobi je traženo 25 kuna.⁴⁴

U jednom dopisu ravnatelja nadbiskupijskog Caritasa, Stjepana Dumića, u kojem se govori o novom razmještanju pojedinih slovenskih svećenika, izvješćuju se Državno ravnateljstvo za ponovu, Nadbiskupski ordinarijat u Zagrebu, Biskupski ordinarijat u Đakovu i Nadbiskupski konvikt u Zagrebu.⁴⁵ Iz ovoga se vidi da su brigu za slovenske svećenike vodile civilne vlasti, biskupija koja ih je primila i Nadbiskupski ordinarijat u Zagrebu.

U arhivu Đakovačke biskupije sačuvani su pojedini spisi u kojem se navode poimence svećenici i novčani iznos kojeg su primili. Tako je 11. prosinca 1941. devet svećenika primilo 7.100 kuna.⁴⁶ Za sedmoricu svećenika u Đakovu Ordinarijat je tražio stalni mjesečni državni doplatak. Od Državnog Ravnateljstva za ponovu pristiglo je 25.000 kuna za prehranu slovenskih svećenika.⁴⁷ Franc Govekar i Anton Zalokar su boravili u Đakovu gdje su osigurali i penziju od Hrvatske vlade u mjesečnom iznosu od 3.000 kuna. U sjemeništu je bio besplatno opskrbljen klerik Leopold Jurhar do 20.III.1943.⁴⁸

⁴² Usp. ADB, *Svećenici emigranti dobili su u sjemeništu posebno odjeljenje za stanovanje i prehranu*, Đakovo, 22. VII. 1941, br. 1946/1941.

⁴³ Usp. ADB, *Dopis Biskupa Akšamovića Državnom ravnateljstvu za ponovu*, Đakovo, 4. VIII. 1941, br. 2623/1941.

⁴⁴ Usp. ADB, *Dopis biskupa Akšamovića Stjepanu Dumiću, mornaričkom bojniku – ravnatelju nadbiskupijskog Caritasa*, Đakovo, 16. IX. 1941, br. 1946/1941.

⁴⁵ Usp. ADB, *Dopis Caritasa zagrebačke nadbiskupije Biskupskom ordinarijatu u Đakovu*, Zagreb, 13. rujna 1941, br. 1946/1941.

⁴⁶ Usp. ADB, *Iskaz slovenskih svećenika o podijeljenoj potpori*, Đakovo, 11. XII. 1941, br. 1946/1941.

⁴⁷ Usp. ADB, *Dopis Biskupskog Ordinarijata državnom ravnateljstvu za ponovu o razmještanju slovenskih svećenika*, Đakovo, 25. X. 1941, br. 4007/1941.

⁴⁸ ADB, *Biskup Akšamović traži od Franca Cukale u Zagrebu da se iz Đakova uklone slovenski svećenici*, Đakovo, 11. I. 1944, br. 107/1944.

6. Povratak svećenika u Sloveniju

Poslije završetaka rata slovenski su se svećenici mogli vratiti u Sloveniju. Biskupski ordinarijat u Ljubljani je 12. lipnja 1945. uputio poziv svojim svećenicima na povratak u biskupiju. Na tom popisu bilo je 14 svećenika. U Đakovačkoj biskupiji su boravila još samo devetorica ljubljanskih svećenika.⁴⁹ Budući da su neki svećenici htjeli još produžiti svoj boravak u Đakovačkoj biskupiji, zbog teške materijalne situacije u bivšoj župi ili zbog bolesti, biskup Akšamović to nije htio dopustiti.

»Ne može se dozvoliti nikakva iznimka za produženje Vašega boravka u biskupiji đakovačkoj. Škofija ljubljanska sada osjeća veliku oskudicu svećenstva budući da su mnogi svećenici i redovnici poginuli.«⁵⁰

Svećenici Mariborske biskupije, Ivan Alt na službi u Drenju, Matej Krof u Nijemcima, Anton Boštele u Bošnjacima, Josip Lončar u Kruševici, Ivan Lah u Velikoj Kopanici dobili su isto tako upute o povratku u svoju biskupiju. Prije povratka pojedini su se slovenski svećenici i pismeno zahvalili za gostoprimstvo u ratnim danima. Upravitelj župe u Strošincima izriče »najdublju-sinovsku zahvalu za sva dobročinstva Njegove Preuzvišenosti«.⁵¹ Jože Močnik, upravitelj župe u Slobodnici, piše »da smo slovenski svećenici svuda bili smatrani među đakovačkim svećenicima kao confratres in Christo i ne kao stranci«.⁵² Vinko Munda, prognani slovenski svećenik, u spomenici župe Daruvar je zapisao: »Nikada se nećemo moći mi Slovenci, osobito svećenstvo Mariborske biskupije, hrvatskom narodu i njegovom svećenstvu dovoljno zahvaliti i odužiti za sve ono što su nam učinili dobrog a u godinama našega izgnanstva«.⁵³

Zaključak

U prihvatu slovenskih svećenika pokazali su veliku brigu i razumijevanje zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac, Predsjedništvo Biskupske konferencije i đakovački i srijemski biskup Antun Akšamović. U ratnim godinama nije bilo nimalo lako pružiti doličan smještaj za, otprilike, 500 svećenika. Na području

⁴⁹ U biskupiji su bili sljedeći svećenici: Franc Blažić u Odvorcima; Leopold Govekar u Hrtkocima; Franc Klopčić u Tompojevcima; Pavel Kržišnik u Drenju; Jože Močnik u Slobodnici; Valentin Toman u Otoku; Franc Govekar u Đakovu; Franc Dobovšek u Valpovu; Franc Štarman u Valpovu. Usp. ADB, *Slovenci ljubljanske knezoškofije pozivaju se na povratak u biskupiju*, Đakovo, 13. VII. 1945, br. 860/1945.

⁵⁰ ADB, *Dopis biskupa Akšamovića Francu Govekaru svećeniku u Đakovu*, Đakovo, 23. VII. 1945, br. 860/1945.

⁵¹ ADB, *Zahvala svećenika Ivana Allta biskupu Akšamoviću*, Drenovci (br. 108), 1. VI. 1945, br. 798/1945.

⁵² ADB, *Zahvala Josipa Močnika biskupu Akšamoviću*, Slobodnica, 30. XI. 1945, br. 237/1945. Biskupski mu je ordinarijat u sporazumu s ljubljanskim Ordinarijatom produžio boravak u Slobodnici. U Dopisu od 2. I. 1946. njemu je ponudeno da, ako želi, ostane na službi u Đakovačkoj biskupiji.

⁵³ *Spomenica daruvarske župe god. 1942*. Zapisao prognani slovenski svećenik Vinko Munda, župnik u Kamnici kraj Maribora. Objavljeno pod naslovom: Prognani slovenski svećenici u Hrvatskoj, u: *Kana* 3 (1983), br. 14, str. 11.

Đakovačke i Srijemske biskupije prebačena su 132 slovenska svećenika. U Srijemskim Karlovcima smještena su 74 svećenika, a njih 50 su bili raspoređeni po župama ili su ostali u đakovačkom sjemeništu.

Tijekom 1941. godine slovenski su se svećenici počeli vraćati u Sloveniju na područje pod talijanskom okupacijom. Do svibnja 1942. ostala su dvadesettrojica i desetak onih koji su bili prebačeni iz Srijemskih Karlovaca u dva pravoslavna manastira. Nijemci su prognali slovenske svećenike i stoga je razumljivo njihovo antinijemačko držanje. Prema hrvatskoj državi, kao njemačkoj i talijanskoj saveznicima, izgovorili su pojedini svećenici, raspoređeni u Đakovu, negativne prosudbe. Biskup Akšamović je nekoliko puta pismeno intervenirao i opominjao ih da pokažu veću zahvalnost za gostoprimstvo. U cjelini, možemo reći da različita politička uvjerenja nisu umanjila duh solidarnosti đakovačkog biskupa Antuna Akšamovića i njegova svećenstva prema prognanim slovenskim svećenicima. Pismeni izrazi zahvalnosti slovenskih svećenika po završetku rata to nam i potvrđuju.

SLOVENE PRIESTS - REFUGEES IN ĐAKOVO AND SRIJEM DIOCESE IN 1941

Summary

The article analyses the period which displaced Slovene priests spent on the territory of the Diocese of Đakovo and Srijem. A hundred-and-thirty-two priests were transported to Srijemski Karlovci from the monastery of St. Vid near Ljubljana. A group of fifty priests was then taken to Đakovo and sheltered in various parishes, while other priests remained in Srijemski Karlovci to be sent to the abandoned Orthodox monasteries afterwards. During 1941, seventy of them returned to the part of Slovenia then ruled by the Italians. In 1942, some 23 priests stayed in parishes, together with ten more who lived in two Orthodox monasteries in Srijem. They had remained there until the war ended.

Key words: *Diocese of Đakovo and Srijem, World War II, Independent State of Croatia, Slovene priests, exile, refuge, solidarity.*